

ממשלה אחרת, ככל מיקרה אחר, בעבר ובעתיד. הדבר היה מזמין חסיפת ישראלים בארצות אחרות, ומעניק מראש הצדקה לכל ממשלה אחרת לתבוע מישראל כל מחיר עבור שיחרורם.

קרוב לוודאי ששיקול זה הוא שהכריע לגבי רבין, כשם שהוא הכריע לגבי קודמיו. רבין היה עומד במצב קשה מאד, אילו הגיע למסקנה שאין סיכוי סביר למיבצע יש ראלי. היה נוצרו התנאים המעניקים לו סיכוי סביר של הצלחה. הוא בחר באופציה זו כדבר מובן מאליי.

מתי הוא החליט?

יתכן שלעולם לא ייודע מתי החליט יצחק רבין עצמו לבצע את המיבצע הצבאי. לגבי אדם שהוא כלי-כך מנוס-בתוך-עצמו כמוהו, אין כל אפשרות לקבוע את הדבר בביטחון, אלא אם כן יפרסם, ברבות הימים, את זיכרונותיו. בוודאי אין לדעת את האמת על-פי הודעות רישמיות הכפופות — במקרה זה במיוחד — לצרכים פוליטיים ומישפטיים.

הניחוש האישי שלי הוא שרבין לא פסל מראש אף אחת מושגיו האופציות — השיחרור והכניעה — אלא פעל בריזומנית בשתי הדרכים, תוך רחיקת ההחלטה עד לרגע האחרון.

ההחלטה שהעביר בממשלה, על הנכונות לשחרר עצורים, שימשה בעת-רובעונה-האחת את שתי האופציות גמית. היא לא היתה שקר (שהרי רבין בוודאי היה פועל על-פיה, אילו החליט לבסוף שהאופציה הצבאית אינה אפשרית, או שסבירות הצלחתה נמוכה מדי, או שהמחיר הצפוי בחי-אדם גבוה מדי). אך היא גם לא היתה אמת (שהרי רבין לא זנת, לדעתי, אף לרגע את הנכונות לבצע את המיבצע הצבאי, אלא אך המתין לתוצאות הבריורים הצבאיים, הפוליטיים והמודיעיניים שאיפשרו לבסוף החלטה). כאשר שתי האופציות היו פתוחות, היתה ההודעה בדבר הנכונות לשחרר עצורים סבירה ומועילה גם לזו וגם לזו. מבחינת האופציה הצבאית, היא עזרה להרגיע את החוטפים, למנוע מעשים נמהרים מצידם ולשמם מסך-עשן, שאחריו ניתן היה לעשות את ההכנות הדרושות. מבחינת האופציה של הכניעה, הכשירה ההודעה את התנאים הפוליטיים והפסיכולוגיים, באוגדה ובישראל, והיתה חיונית לניהול המשא-והמתן. מעניין שרבין שלח את גד יעקובי, בעל מישקל-הזכוב, לספר על כך לאומה. אילו היתה ההחלטה סופית, לא היה רבין משתמש מלמק אותה בעצמו.

אני מניח שרבין החליט סופית על הפעולה רק כאשר השתכנע כי המיבצע יקרא מעשי מבחינה צבאית, חיש מידה מספקת של סבירות הצלחתו, שמיספר הקורבנות הצפויים הוא בגדר המחיר שמוותר להסתכן בו, ושבשלו התנאים המדיניים הדרושים. כל זה סביר והגיוני, וראשי-ממשלה אחראי חייב היה לנהוג כך.

הוא גם היה חייב לעשות את הכל — אחר-מעה — כדי לשכנע את העולם שהצר הרתויה של ממשלת ישראל בכל שלב היו כנות, ולשכנע את הממשלה עצמה שקבלת ההחלטה על-ידי הממשלה — פה אחד — לא היתה תכסיס בלבד.

אני חוזר: כל זה הוא ניחוש שלי בלבד, ואיני מאמין שהאמת עצמה — האמת השמורה בלבו של יצחק רבין — תיודע איפעם בביטחון גמור.

בסיכום: המחיר ששולם הוא יקר. מיספר הקורבנות — הרזנים ופצועים — הוא המור. אך אם נקחים בחשבון את כל הפיכונים העתידיים, נראה כי היה זה סיכון סביר, וראשי-ממשלה היה רשאי — ואף חייב — להסתכן בו.

חסבין היום השביעי

הסכנה האמיתית של הפעולה הזאת היא דווקא פסיכולוגית. לגבי העתיד. ברגע הראשון, בשיא שימחת-הניצחון המוצדקת, היו השישור את המיבצע הזה למלחמת שטח-הימים.

מבחינה מעשית, השוואה זו היא הבל-הבלים. כל השוואה כזאת בין מלחמה קשה בכל החזיתות, לבין מיבצע בלתי-שיגורתי אך חד-פעמי, היא אבסורדית. אולם יש מקום להשוואה אחת: שיכרו-הניצחון המסובן, העקור טמטום את המדינה.

השבוע שטף את המדינה נחשול כביר של תסביר-היום-השביעי, אותו תסבין שהור ליד בשעתו את אלבומי-הניצחון, שביעות-הרצון-הלאומנית, הנילוול באוייב וההרגשה הכללית של יחיא-נחנו ואנרו-אפסנו-עוד. בהתפרצות השיכרון טמונה גם סכנה אחרת. לפני מלחמת יום-הכיפורים ביצע צה"ל את המיבצע הנועז של נחיתה בביירות. גם אז שטף את המדינה נחשול של שחד צנות — שהיה אחד הגורמים המרכזיים שהביאו לאסון יום-הכיפורים.

אם יקום מיבצע אנטבה לתחייה את אגדת הסופרמן הישראלי, יהיה זה אסון לזימו.

במיבצע נועז ורבי-תועייה שיחרר צה"ל השבוע קבוצה גדולה של בני-ערובה, וסיכל מעשה-החטיפה שעלול היה להסתיים באסון גדול. לכל אחד ממשתתפי הפעולה מגיעה תודת האומה כולה.

אולם הצלחה זו לא שינתה כמאומה את הבעייה המדינית של המדינה, ולא פתרה את הבעייה הפלסטנינית, המולידה את הטרור. רק פיתרון הבעייה עצמה ישום לך למערכת המיחמה-היועיריה. אם שיכרו-הניצחון, העקבות הצלחה הריפעמית, יביאו שוב להעקמת אמת זו, הרי יוצא שכרה בהפסדה.

לעומת זאת, אפשר לצצל הצלחה זו, שהגבירה את יוקרת המדינה בעולם ובארצות-ערב, כדי להתקרב לפיתרון הבעייה הפלסטנינית. ישראל גאה, בעלת מוראל גבוה, שהכל מתייחסים אליה בכבוד, תוכל לעשות זאת ביתר הצלחה מאשר ישראל חלשה, נמוכתי-קומה ושיפלת-ירוח.

למרבה הצער, תכונותיו המיוחדות והמרשימות של יצחק רבין אינן מתאימות במיוחד למשימה זו.

רבין החדש

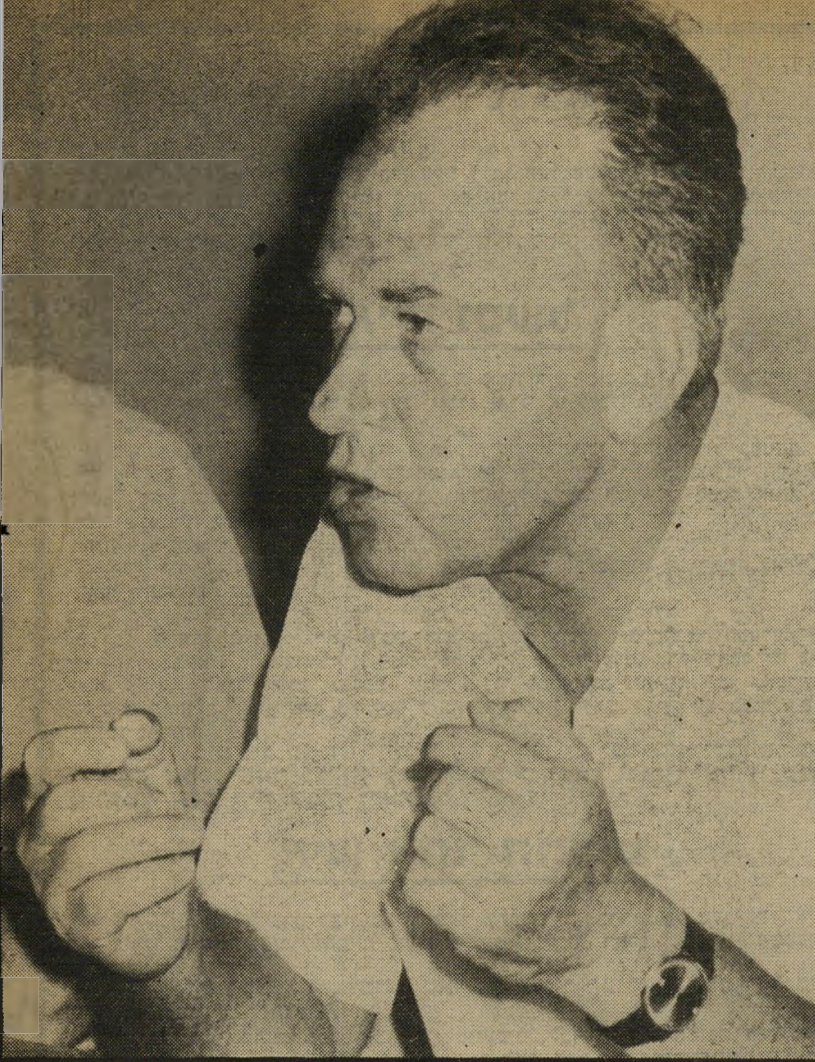
התוצאה הפנימית העיקרית של המיבצע היא עליית קרנו של רבין עצמו. באורח המשנה כללי את הנתונים הזורה המדינית.

רבין ה"חדש", כפי שנתגדה השבוע לצוביר, יהיה מעתה בעדיבות במדינה. ויקרתו החדשה מאפיקה עד דמות כל עמיתיו ויריביו, ובראשם שמעון פרס.

אם סיקפק משהו בכך שרבין יחזיק מעמד עד לבחירות, כראשי-ממשלה וכמנהיג מופלגתי — הרי השבוע סולקו הספקות.

בעיני הציבור הישראלי, אין אמת-מידה טובה יותר להערכת מנהיג פוליטי מאשר ביצוע מיבצעים צבאיים מוצלחים. כמביחן זה, זכה יצחק רבין השבוע בציון הגבוה ביותר. כל מי שחופשי, עד לפני שבוע, אולי תורני, כדי להיתלות בכאריזמה שלו, יכיר עתה דשאת את עינוונו, יצחק רבין, המצביא שז אנצמה.

התקדים הקרוב ביותר לפעולה זו הוא דווקא גרמני: פעולתו של אוטו סקורצ'ני, זפקר-קומנדו גרמני ששיחרר ביום א', ה'12 בספטמבר 1943, את בניטו מוסוליני ממקום עצרו בסאן-גראטו, בפיסגת הר איטלקי גבוה, שם הוחזק בפקודת המחשלה האיטלקית שהפילה אותו ושכרתה שבית-חשק עם בעלות-הברית. מוסוליני הוחזק במעצרו על-ידי 25 חיילים. סקורצ'ני נחב במקום בדאונים, עם כוח של 50 צולחנים בילבד, והעביר את זוטוליני לגרמניה. המיבצע עורר אז השתאות בעולם כולו, משני עברי החזית.

מתי אלי תבור

בתום צהלת הניצחון הראשונית, שסחפה את המדינה כולה בהתלהבות ובהת-רוממות הרוח; אחרי שמיליוני מילים על מה שאירע סיבב חטיפת מטוס „אייר-פראנס“ לאוגדה ושיחרור בני-הערובה, נמרחו על הנייר ונשפכו מעל גלי-האחר — עדיין ריחפו הרבה סימני-שאלה מעל מה שאירע בדיוק באנטבה. ככל שחלף הזמן ושככה ההתרגשות, כן הלכה וגדלה התעלומה שאפפה את מיבצע-הרקולס — פשיטת צה"ל לנמל-התעופה של אנטבה ושיחרור החטופים משם. הוסיפו לתיסבוכת שפע של ידיעות מופרכות ובלתי מהימנות, שזרמו בעיקר ממקורות-חוץ, שהיו פרי-דימיון והשערות שבאמצעותן ניסו להסביר את הפעולה הצבאית המפתיעה. על חלק ניכר מהשאלות המטריות לא ניתן להשיב גם כיום. אבל תשובות על כמה מהן, אולי יחיה בהן כדי לפזר מעט את הערפל מעל מיסתרי אנטבה.

מדוע מוטל מסך-איפול על פרטי המיבצע הצבאי של צה"ל לשיחרור החטופים?

חלפו כמעט 48 שעות מהרגע בו נחטף מטוס אייר פראנס אחרי המראתו מאתונה ועד שחוטפיו הציגו את תביעתם לשיחרור 53 אסירים הכלואים בישראל, שווייץ, גר-מניה וקניה, תמורת 246 נוסעי המטוס ו-12 אנשי צוותו. באותן שעות לא היתה ברורה מטרת החוטפים והותם ונוצר גם רושם כי החטיפה מכוונת נגד צרפת. ביומיים אלה דבק ראשי-המשלה יצחק רבין, ועמו הממשלה כולה, במדיניות „העד-מידה האיתנה“ שהיתה המדיניות המוצהרת של הממשלה כלפי דרישות של חוטפים לשיחרור עצירים מאז מעלות. מדיניות זו גרסה שאין לנהל משא-ו-מתן עם פיראיון ואין להיכנע בשום מחיר לדרישותיהם. ההחלטה הקשה הראי שונה שהיה על יצחק רבין לקבל, היתה דווקא ההחלטה לסגת ממדיניות זו ולהצהיר הצהרה לפיה מוכנה ממשלת-ישראל לנהל משא-ו-מתן עם החוטפים, לשחרר אסירים בטחוניים הכלואים בישראל תמורת בני-הערובה המוחזקים בידיהם, ולהיות נכון לבצע זאת בכנות.

מה היה הקושי בחלטה מעין זו?

היו הרבה לבטים עד שהתגבשה ההח-לטה שהביאה להצהרת הממשלה, ביום החמישי בבוקר, להביע נכונות למלא את דרישות החוטפים. החשש העיקרי היה כנר-אה פוליטי פנימי: מה תאמר האופוזיציה? כיצד יגיב המחנה הלאומני-ימני בישראל? הישנו הגדול של יצחק רבין הוא לא רק בעצם קבלת ההחלטה לסגת ממדיניות-המוצהרת של הממשלה, אלא בכך שהצ-ליח להעביר החלטה זו בקונסנזוס לאומי, כשכל המדינה כמעט מסכימה עם צעדה זה של הממשלה. התמיכה הרבי-מפלגתית, ש-בה זכתה החלטה זו של הממשלה, היתה מבחינה מסויימת הפתעה.

מה הנימוקים

באותם ימים גם לא נראה היה שהפעולה ניתנת לביצוע. לעומת זאת, מהרגע שבו הסתבר כי ניתן לבצע את הפי-טיטה, תוך סיכון מחושב, נדרש פרק זמן מינימאלי להכנת הכוחות ותיכנון פרטי המיבצע. המועד הקצר שחלף בין ההחל-טה על ביצוע הפשיטה לבין הביצוע כפיר-על הוא אחד ההישגים המפליאים ביותר של המיבצע.

כיצד השתכנע ראשי-הממ-שה יצחק רבין לנסות לשחרר את בני-הערובה בכוח, אחרי שקודם

מדוע מוטל מסך-איפול על פרטי המיבצע הצבאי של צה"ל לשיחרור החטופים?

חלפו כמעט 48 שעות מהרגע בו נחטף מטוס אייר פראנס אחרי המראתו מאתונה ועד שחוטפיו הציגו את תביעתם לשיחרור 53 אסירים הכלואים בישראל, שווייץ, גר-מניה וקניה, תמורת 246 נוסעי המטוס ו-12 אנשי צוותו. באותן שעות לא היתה ברורה מטרת החוטפים והותם ונוצר גם רושם כי החטיפה מכוונת נגד צרפת. ביומיים אלה דבק ראשי-המשלה יצחק רבין, ועמו הממשלה כולה, במדיניות „העד-מידה האיתנה“ שהיתה המדיניות המוצהרת של הממשלה כלפי דרישות של חוטפים לשיחרור עצירים מאז מעלות. מדיניות זו גרסה שאין לנהל משא-ו-מתן עם פיראיון ואין להיכנע בשום מחיר לדרישותיהם. ההחלטה הקשה הראי שונה שהיה על יצחק רבין לקבל, היתה דווקא ההחלטה לסגת ממדיניות זו ולהצהיר הצהרה לפיה מוכנה ממשלת-ישראל לנהל משא-ו-מתן עם החוטפים, לשחרר אסירים בטחוניים הכלואים בישראל תמורת בני-הערובה המוחזקים בידיהם, ולהיות נכון לבצע זאת בכנות.

מה היה הקושי בחלטה מעין זו?

היו הרבה לבטים עד שהתגבשה ההח-לטה שהביאה להצהרת הממשלה, ביום החמישי בבוקר, להביע נכונות למלא את דרישות החוטפים. החשש העיקרי היה כנר-אה פוליטי פנימי: מה תאמר האופוזיציה? כיצד יגיב המחנה הלאומני-ימני בישראל? הישנו הגדול של יצחק רבין הוא לא רק בעצם קבלת ההחלטה לסגת ממדיניות-המוצהרת של הממשלה, אלא בכך שהצ-ליח להעביר החלטה זו בקונסנזוס לאומי, כשכל המדינה כמעט מסכימה עם צעדה זה של הממשלה. התמיכה הרבי-מפלגתית, ש-בה זכתה החלטה זו של הממשלה, היתה מבחינה מסויימת הפתעה.

מה הנימוקים

באותם ימים גם לא נראה היה שהפעולה ניתנת לביצוע. לעומת זאת, מהרגע שבו הסתבר כי ניתן לבצע את הפי-טיטה, תוך סיכון מחושב, נדרש פרק זמן מינימאלי להכנת הכוחות ותיכנון פרטי המיבצע. המועד הקצר שחלף בין ההחל-טה על ביצוע הפשיטה לבין הביצוע כפיר-על הוא אחד ההישגים המפליאים ביותר של המיבצע.

כיצד השתכנע ראשי-הממ-שה יצחק רבין לנסות לשחרר את בני-הערובה בכוח, אחרי שקודם